

Pääkirjoitus

Gerontologinen sosiaalityö on esillä lehtemme uusimmassa numerossa. Se on kehittymässä yhdeksi sosiaalityön erityisalueeksi osana palvelujärjestelmää. Suomessa vuonna 2020 noin 14 prosenttia eläkeläisistä oli pienituloisia ja joka kolmannella on vaikeuksia kattaa välttämättömyysmenoja, kuten lääkemenoja. Osa ikääntyneistä joutuu säästämään jopa ruoasta. Etenkin yksin asuvat iäkkäät naiset ovat usein köyhyysriskissä. Taloudellisten vaikeuksien lisäksi iäkkäät kohtaava yksinäisyttä. Gerontologisen sosiaalityön kytkeminen moniammatillisesti terveydenhuollon palveluihin voi edesauttaa syrjäytymisvaarassa olevaa ikääntyneitä parhaalla mahdollisella tavalla. Lehdessämme esillä olevassa GERIT-hankkeessa on käynyt ilmi, että iäkkäiden vaikeat elämäntilanteet muodostavat usein kompleksisen kokonaisuuden, jossa ongelmat ovat tiiviisti yhteen kietoutuneita. Gerontologisen sosiaalityön tarve on suuri ja kasvaa väestön vanhetessa. Alueellinen eriarvoisuus tulee tässäkin esille; gerontologisen sosiaalityön saatavuus vaihtelee suuresti alueittain.

Syksyn Gerontologia-lehti sisältää neljä vertaisarvioitua tieteellistä artikkelia. Tässä numerossa käsitellään hoitajien ja esihenkilöiden kokemuksia luovien menetelmien ilmenemismuodoista, käytöstä ja vaikutuksista hoivakodeissa, analyysiä laatusuosituksen yhteiskunnallisista tehtävistä, perhesuhteiden diskursiivista rakentumista gerontologisen sosiaalityön asiakkaiden asiakirjoissa sekä sosiaalityöntekijöiden työlleen asettamia tavoitteita gerontologisessa sosiaalityössä. Tiedartikkeleiden lisäksi lehdessä on kirjoitukset keskustelu- ja kielen päällä -palstoilla.

Iris Humala ja kumppanit selvittivät luovien menetelmien käyttöä hoivakodeissa. Tutkimuksessa ilmenee, että luova toiminta esiintyy hoivakotiympäristössä hoitomuotona, osana arkea, viikkotasolla suunniteltuna ja isompina kohtaamisina. Luovien menetelmien käytölle hoivakotiympäristössä on tarvetta ja kysyntää niin asukkaiden, hoitajien kuin hoivakotien esihenkilöiden näkökulmasta.

Eija Kaskiharju ja Kirsi Günther käsittelevät artikkelissaan ”Himmeneekö sosiaalihuolto vanhuspalveluissa? Analyysi laatusuosituksen yhteiskunnallisesta tehtävästä” sosiaalihuollon käsitettä ja sen muutoksia vanhuspalveluiden laatusuosituksissa. Kirjoittajien mukaan ikääntyviä ja iäkkäitä ihmisiä ei tarkastella kokonaisvaltaisesti palveluiden käyttäjinä ja tarvitsijoina. Laatusuosituksissa unohdetaan heikot, köyhät ja huono-osaiset, mitä voi pitää suurena puutteena suositusten sisällöissä. Sosiaalihuollon himmeneminen kaventaa ymmärrystä sen yhteiskunnallisesta tehtävästä.

Mia Niemi ja Ilkka Pietilä tarkastelevat perhesuhteiden diskursiivista rakentumista gerontologisen sosiaalityön asiakkaiden asiakirjoissa. Vanhuspolitiikan nykyisten linjausten mukaan perheen odotetaan vastaavan yhä enemmän ikääntyneen ihmisen hoivan tarpeisiin. Kirjoittajat kuvaavat, miten gerontologisen sosiaalityön asiakkaita koskevissa asiakirjoissa rakennetaan käsitystä ikääntyneiden perhesuhteista sekä niissä ilmenevistä hyvinvointia tukevista ja vaarantavista tekijöistä. Ikääntyneiden perhesuhteiden tuen tarpeisiin yhdistyy rakenteellisia tekijöitä, kuten palvelujärjestelmän haasteet vastata perheenjäsenten palvelutarpeisiin.

Tiina Soukiala tarkastelee artikkelissaan sosiaalityöntekijöiden työlleen asettamia tavoitteita iäkkäiden kanssa työskennellessään. Kirjoittaja kertoo, miten sosiaalityöntekijöiden toiminnan tavoitteena oli turvata asiakkaan välttämättömät perustarpeet, vahvistaa iäkkään, tämän läheisen tai toisen ammattilaisen toiminnan edellytyksiä sekä saada aikaan auttamisen mahdollistavat olosuhteet. Työssä painottui yksilökohtainen sosiaalityö, ja työtä tehtiin pääasiassa sellaisten iäkkäiden kanssa, joiden ongelmat olivat jo hyvin vakavia. Sosiaalityöntekijöiden tavoitteet kohdistuivatkin pitkälti ongelmien lievittämiseen ja vähemmän hyvinvoinnin vahvistamiseen sinänsä. Gerontologisen sosiaalityön tavoitteeksi tulisi ymmärtää iäkkään hyvinvoinnin kokonaisvaltainen edistäminen ja tältä pohjalta tarkastella ja tarvittaessa uudelleen määritellä gerontologisen sosiaalityön sisältö ja paikka palvelujärjestelmässä.

Keskusteluja-palstalla Riitta-Liisa Kinni ja kumppanit kertovat GERIT-hankkeesta, jossa havaittiin, että gerontologisen sosiaalityön tarve on suuri, sen saatavuus on heikkoa ja vaihtelee alueittain. Sen avulla voitaisiin lisätä ikääntyneiden hyvinvointia, puuttua ajoissa vaikeisiin elämäntilanteisiin ja vähentää tai viivästyttää hoivan tarpeita. Kirjoittajat kertovat, että esimerkiksi hyvinvointialueiden rakenteissa gerontologinen sosiaalityö ei juuri näy. On tärkeää myös huomata, että gerontologinen sosiaalityö on sosiaalityön erikoisala, jossa tar-

vitaan siihen erikoistuneiden työntekijöiden osaamista. Hankkeen tulosten johtopäätöksenä on, että gerontologisen sosiaalityön asemaa on vahvistettava ja se on integroitava osaksi hyvinvointialueiden palveluja kaikilla alueilla. Tarvitaan sekä kevyempiä, ehkäiseviä toimia että pitkäjänteistä gerontologista sosiaalityötä.

Kielen päällä -palstalla Pirkko Muikku-Werner pakinoi aiheesta ”*Vanhustentalo vai seniorikoti?* Sananvalinnan vapaus ja vaikeus”. Ikääntynyttä voi kutsua monella tavalla, ja harvoin löytyy ilmaisua, johon kaikki olisivat tyytyväisiä. Kuka sitten päättää, millaiset sanat sopivat ryhmien rakentamiseen? Joku on mielellään seniori, toinen ikäihminen, ja jotakuta ei haittaa olla vanhus. Kaikkien olisi voitava ilman kritiikkiä tai pilkkaa valita heille mieluisia ilmauksia. Haluaako mennä vanhustentansseihin vai senioribileisiin, vanhustentaloon vai seniorikotiin? Muikku-Werner nostaa esiin kiinnostavan kysymyksen: pitäisikö iän korostaminen jättää ylipäänsä syrjään – oltaisiin vain kaikki ihmisiksi keskenämme?

Tässä lehtemme sisältö alkusyksyyn. Toivottavasti kaikilla lukijoillamme on hetki aikaa pysähtyä gerontologian tutkimuksen ja muiden kiinnostavien kirjoitusten ääreen ja nauttia lehtemme lukemisesta. Hyvää syksyä ja lukuhetkiä kaikille Gerontologia-lehden lukijoille, arvioijille ja kirjoittajille.

Satu Jyväkorpi, päätoimittaja